



Облік та оподаткування

УДК 657.1:378.4:336.563.2

DOI <https://doi.org/10.5281/zenodo.19981545>

Організаційні підходи обліку грантової діяльності закладів вищої освіти

Трохановський Володимир Дмитрович,

аспірант, провідний бухгалтер, Карпатський національний університет імені

Василя Стефаника, м. Івано-Франківськ, Україна,

<https://orcid.org/0009-0001-6656-5130>

Григорів Ольга Орестівна,

кандидат економічних наук, доцент кафедри фінансів, головний бухгалтер,

м. Івано-Франківськ, Україна, <https://orcid.org/0000-0001-8945-6124>

Прийнято: 14.04.2026 | Опубліковано: 30.04.2026

Анотація: У статті розглянуто організаційні підходи до обліку грантової діяльності закладів вищої освіти в Україні в контексті активізації участі в національних та міжнародних грантових програмах і зростання значення цільового фінансування наукових досліджень, освітньої та інноваційної діяльності.

Метою статті є дослідження організаційно-методичних підходів до обліку грантової діяльності закладів вищої освіти, зокрема розкриття особливостей відображення операцій з отримання та використання грантових коштів у системі бухгалтерського обліку, з акцентом на кореспонденції рахунків за класами Плану рахунків державного сектору, а також визначення обліково-податкових аспектів грантового фінансування.



У процесі дослідження застосовано методи аналізу наукової літератури – для вивчення поточного стану досліджень з проблематики, а також узагальнення та систематизації – для структурування й представлення результатів роботи.

У результаті дослідження встановлено, що грантове фінансування є особливою формою цільової фінансової підтримки, яка характеризується визначеними умовами реалізації, часовими обмеженнями та чіткими вимогами щодо фінансової прозорості й звітності. Визначено, що організація обліку грантової діяльності в закладах вищої освіти має забезпечувати належне документування фінансових операцій, аналітичне виділення грантових ресурсів та їх правильне відображення в облікових реєстрах і звітних формах. Обґрунтовано, що система бухгалтерського обліку закладів вищої освіти має забезпечувати структурований механізм обліку надходження та використання грантових коштів шляхом застосування Плану рахунків державного сектору, зокрема використання відповідних рахунків активів, зобов'язань, цільового фінансування, доходів та витрат.

У висновках обґрунтовано, що для ефективного бухгалтерського супроводу грантової діяльності необхідна розробка єдиної облікової політики, вдосконалення аналітичного обліку грантових проєктів та посилення внутрішнього контролю за цільовим використанням коштів. Вдосконалення організаційних та бухгалтерських підходів до управління грантами сприяє підвищенню прозорості, дотриманню нормативних вимог та більш ефективному використанню грантових ресурсів у розвитку закладів вищої освіти.

Ключові слова: грантова діяльність, облік грантів, оподаткування грантів, заклади вищої освіти, внутрішній аудит.



Organizational approaches to accounting for grant activities of higher education institutions

Volodymyr Trokhanovskyi,

Postgraduate Student, Leading Accountant, Vasyl Stefanyk Precarpathian National
University, Ivano-Frankivsk, Ukraine,
<https://orcid.org/0009-0001-6656-5130>

Olha Hryhoriv,

PhD in Economics, Associate Professor of the Department of Finance,
Chief Accountant, Ivano-Frankivsk, Ukraine,
<https://orcid.org/0000-0001-8945-6124>

Abstract: The article considers organizational approaches to accounting for grant activities of higher education institutions in Ukraine in the context of increased participation in national and international grant programs and the increasing importance of targeted funding for scientific research, educational and innovative activities.

The purpose of the article is to study organizational and methodological approaches to accounting for grant activities of higher education institutions, in particular, to reveal the features of reflecting transactions for receiving and using grant funds in the accounting system, with an emphasis on the correspondence of accounts by classes of the Public Sector Accounts Plan, as well as determining the accounting and tax aspects of grant financing.

In the course of the study, the methods of analysis of scientific literature were applied to examine the current state of research on the issue, as well as generalization and systematization – to structure and present the results of the work.

As a result of the research, it was established that grant funding is a specific form of targeted financial support, characterized by defined implementation



conditions, time limitations, and clear requirements for financial transparency and reporting. It was determined that the organization of grant accounting in higher education institutions should ensure proper documentation of financial transactions, analytical identification of grant resources, and their correct reflection in accounting records and reporting forms. It was substantiated that the accounting system in higher education institutions should provide a structured mechanism for accounting the receipt and use of grant funds through the application of the Government Sector Chart of Accounts, including the use of appropriate accounts for assets, liabilities, targeted funding, income, and expenses.

In the conclusions, it was substantiated that for effective accounting support of grant activities, it is necessary to develop a unified accounting policy, improve analytical accounting of grant projects, and strengthen internal control over the targeted use of funds. Improving organizational and accounting approaches to grant management contributes to enhancing transparency, compliance with regulatory requirements, and more efficient use of grant resources in the development of higher education institutions.

Keywords: grant activities, grant accounting, grant taxation, higher education institutions, internal audit.

Постановка проблеми. У контексті трансформації системи вищої освіти в Україні диверсифікація джерел фінансування та посилення ролі міжнародних і національних грантових програм значно розширили масштаби грантової діяльності закладів вищої освіти (далі – ЗВО). Грантове фінансування стало важливим інструментом підтримки наукових досліджень, інновацій, модернізації освіти та міжнародного наукового співробітництва, особливо в умовах обмеженого державного бюджетного фінансування та зростання конкуренції за ресурси для наукових досліджень. Водночас активна участь ЗВО в грантових проєктах створює нові виклики для організації бухгалтерського обліку та фінансового управління, оскільки грантові кошти



характеризуються цільовим використанням, конкретними договірними зобов'язаннями та вимогами дозвільних органів щодо звітності. Складність документування фінансових операцій, забезпечення правильної відповідності рахунків у рамках Плану рахунків державного сектору, дотримання податкового законодавства та збереження статусу некомерційних організацій вимагає розробки ефективних організаційних підходів до обліку грантової діяльності. Однак на практиці багато ЗВО стикаються з методологічними невідповідностями в обліку грантових коштів, недостатньою аналітичною диференціацією фінансових потоків та відсутністю єдиних процедур для інтеграції грантових операцій до фінансової та бюджетної звітності. У таких умовах дослідження організаційних підходів до обліку грантової діяльності ЗВО набуває особливої актуальності, оскільки вдосконалення облікових практик та механізмів фінансового контролю є необхідною умовою забезпечення прозорості, дотримання нормативно-правових вимог та ефективного використання грантових ресурсів у розвитку української системи вищої освіти та наукових досліджень.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У сучасних наукових дослідженнях значна увага приділяється проблематиці обліку та управління грантовою діяльністю ЗВО, що зумовлено зростанням ролі альтернативних джерел фінансування в забезпеченні їх фінансової стійкості. Зокрема, В. Семанюк обґрунтовує значення управління науковими проєктами як важливого інструменту формування інноваційних дослідницьких екосистем університетів, що опосередковано визначає потребу у вдосконаленні облікових механізмів грантового фінансування для забезпечення ефективного використання ресурсів [1]. На адаптації управлінських моделей у ЗВО до умов цифровізації та впливу штучного інтелекту, що опосередковано впливає й на трансформацію облікових процесів, зосереджуються О. Скоробагатська, Л. Сидорук, Г. Різак [2]. На розвитку інформаційно-аналітичних систем підтримки освітньої діяльності ЗВО, що створює передумови для цифровізації



обліку, підвищення прозорості фінансових потоків та вдосконалення аналітичного обліку грантових коштів у сучасних умовах, акцентують Н. Вдовенко, В. Маргасова [3]. Методологію управління грантовими проєктами з урахуванням інноваційних технологій та безпекових викликів досліджують Т. Шестаковський, Т. Яровой, Ю. Гаврилечко [4]. Значення інтелектуальної власності як результату грантової діяльності та її вплив на економічний розвиток обґрунтовують С. Мельниченко, Л. Богадьорова [5]. Основні тенденції розвитку обліку та аудиту грантової діяльності на основі бібліометричного аналізу демонструють В. Шкроміда, М. Василюк, Т. Гнатюк, Н. Івасюк, Т. Кузьміна [6]. Роль фандрейзингу та участі в грантових програмах як важливого чинника фінансової стійкості ЗВО аналізують Л. Литвин, А. Григорук, В. Шуман [7]. Значення обліково-аналітичного забезпечення та внутрішнього контролю у формуванні ефективної системи управління фінансовими ресурсами ЗВО розкривають А. Хмелюк, І. Рязанцева [8]. Наукова позиція А. В. Золотаревського полягає у визначенні місця грантів у фінансовій системі ЗВО та їх впливу на структуру доходів [9]. Проблеми фінансового забезпечення вищої освіти в Україні обґрунтовує М. Житар, окреслюючи перспективи модернізації, серед яких вагоме місце займає розвиток грантового фінансування [10]. Узагальнення наукових підходів дозволяє констатувати, що питання організації обліку грантової діяльності залишаються недостатньо систематизованими, зокрема в частині кореспонденції рахунків та податкових аспектів, що зумовлює необхідність подальших досліджень у цьому напрямі.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Попри наявність значної кількості наукових досліджень, присвячених обліку, аудиту та управлінню грантовою діяльністю у ЗВО, низка важливих аспектів залишається недостатньо розкритою. Зокрема, відсутня комплексна систематизація організаційно-методичних підходів до відображення грантових операцій у бухгалтерському обліку з урахуванням кореспонденції



рахунків за всіма класами Плану рахунків державного сектору. Недостатньо дослідженим є також питання інтеграції облікових і податкових аспектів грантового фінансування в єдину інформаційну систему управління фінансовими ресурсами ЗВО.

Зазначені проблеми зумовлюють актуальність цього дослідження, яке спрямоване на розв'язання питань систематизації обліку грантової діяльності в ЗВО та інтеграції облікових і податкових аспектів у фінансову систему управління.

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Метою статті є дослідження організаційно-методичних підходів до обліку грантової діяльності ЗВО, зокрема розкриття особливостей відображення операцій з отримання та використання грантових коштів у системі бухгалтерського обліку, з акцентом на кореспонденції рахунків за класами Плану рахунків державного сектору, а також визначення обліково-податкових аспектів грантового фінансування.

Відповідно до мети сформульовано такі завдання:

- 1) дослідити економічну сутність та особливості грантового фінансування в діяльності ЗВО;
- 2) проаналізувати організаційно-методичні підходи до бухгалтерського обліку операцій з отримання та використання грантових коштів із визначенням кореспонденції рахунків за класами Плану рахунків державного сектору;
- 3) розглянути обліково-податкові аспекти грантової діяльності ЗВО;
- 4) обґрунтувати напрями вдосконалення організації обліку та контролю за використанням грантових ресурсів.

Виклад основного матеріалу дослідження. Грантове фінансування стає все більш важливим фінансовим інструментом для розвитку ЗВО в Україні, особливо в умовах скорочення державного фінансування та необхідності інтеграції в міжнародний науково-освітній простір. З



економічного погляду гранти є цільовими безповоротними фінансовими ресурсами, що надаються національними або міжнародними організаціями, фондами, державними установами чи приватними спонсорами для реалізації конкретних освітніх, наукових, інноваційних або соціальних проєктів. На відміну від традиційного бюджетного фінансування, грантове фінансування характеризується чітко визначеною метою, обмеженими часовими рамками реалізації та чіткими вимогами щодо звітності про використання виділених ресурсів. Для ЗВО гранти виконують кілька важливих функцій: вони підтримують розвиток наукових досліджень, сприяють міжнародній співпраці, підвищують конкурентоспроможність закладів, допомагають модернізації інфраструктури та освітніх програм, а також дають змогу реалізовувати інноваційні академічні ініціативи [10, с. 147–148]. У системі вищої освіти України грантова діяльність сприяє також диверсифікації джерел фінансування, зменшенню залежності від асигнувань державного бюджету та посиленню інституційної автономії в управлінні науковими та освітніми проєктами.

Облік та використання грантових коштів у ЗВО регулюється комплексною системою нормативно-правових актів, що визначають правові, фінансові та облікові засади управління цільовим фінансуванням. З огляду на те що багато ЗВО в Україні функціонують як бюджетні установи або суб'єкти державного сектору, облік операцій із грантами, як правило, здійснюється відповідно до національних стандартів бухгалтерського обліку в державному секторі та національного плану рахунків, що застосовується в державному секторі. Ці стандарти визначають загальні принципи обліку доходів, витрат, активів, зобов'язань та цільового фінансування, зокрема операцій, пов'язаних із грантовим фінансуванням. Водночас фінансова діяльність ЗВО має відповідати вимогам Бюджетного кодексу України [11], Закону України «Про вищу освіту» [12], Податкового кодексу України [13] та іншим нормативно-правовим актам, що регулюють фінансове управління, державні закупівлі та



використання міжнародної технічної допомоги. Додаткові регуляторні вимоги можуть бути пов'язані з конкретними умовами, визначеними в угодах про надання грантів, укладених із міжнародними організаціями, науковими фондами або донорськими установами, які часто встановлюють детальні процедури фінансової звітності, контролю за витратами та дотримання стандартів прозорості й підзвітності. Як наслідок, система бухгалтерського обліку ЗВО повинна забезпечувати одночасне дотримання як національного законодавства, так і фінансових та звітних вимог, встановлених грантодавцями.

Створення ефективної системи бухгалтерського обліку грантової діяльності у ЗВО вимагає розроблення відповідних організаційних принципів, що забезпечують прозорість, підзвітність та ефективний аудит за використанням цільових коштів. По-перше, грантова діяльність має бути інтегрована в загальну структуру фінансового управління закладу, що передбачає чіткий розподіл обов'язків між адміністративними підрозділами, науковими відділами, керівниками проєктів та бухгалтерськими службами. На практиці це часто передбачає створення спеціалізованих підрозділів, відповідальних за координацію грантових проєктів, підготовку фінансової документації та забезпечення дотримання вимог грантодавців. По-друге, система бухгалтерського обліку повинна забезпечувати окремий аналітичний облік для кожного грантового проєкту з метою забезпечення точного відстеження доходів, витрат, активів, придбаних у межах проєкту, та виконання фінансових зобов'язань. Таке аналітичне розмежування дозволяє ЗВО вести детальний фінансовий облік за кожним грантом, спрощувати процедури внутрішнього контролю та готувати фінансові звіти, необхідні як національним регулювальним органам, так і грантодавцям. По-третє, ефективна організація обліку грантів вимагає впровадження механізмів внутрішнього контролю, зокрема моніторингу цільового використання коштів, перевірки первинної документації та періодичного узгодження



фінансових даних з етапами реалізації проєкту [14]. Ці організаційні заходи є надзвичайно важливими в контексті грантового фінансування, де підзвітність та прозорість є необхідними умовами для збереження довіри між ЗВО та організаціями-донорами.

Відповідно, теоретичні та організаційні засади обліку грантової діяльності у ЗВО визначаються економічним характером грантового фінансування як цільової фінансової підтримки, вимогами національного нормативно-правового регулювання бухгалтерського обліку та фінансового управління в державному секторі, а також необхідністю створення інституційних механізмів, що забезпечують належне документування, аудит та звітність щодо грантових операцій. Розробка такої інтегрованої системи бухгалтерського обліку дає змогу ЗВО в Україні ефективно управляти грантовими ресурсами, забезпечувати дотримання законодавчих та договірних вимог, а також зміцнювати свій потенціал для участі в національних та міжнародних грантових програмах.

Практична реалізація грантової діяльності у ЗВО вимагає застосування чітко структурованих методологічних підходів до бухгалтерського обліку, які забезпечують точне відображення фінансових операцій, прозорість використання цільових коштів та дотримання національних стандартів бухгалтерського обліку в державному секторі. З огляду на те що грантове фінансування характеризується конкретною метою та чітко визначеними умовами використання фінансових ресурсів, процедури бухгалтерського обліку мають детально відображати всі етапи реалізації гранту, починаючи з отримання коштів і завершуючи складанням фінансової й бюджетної звітності [15, с. 136]. У цьому контексті система бухгалтерського обліку ЗВО повинна поєднувати загальні принципи бухгалтерського обліку в державному секторі зі спеціалізованими аналітичними механізмами, що дозволяють ідентифікувати та контролювати фінансові потоки, пов'язані з грантами, у загальній фінансовій структурі закладу.



Важливим методологічним компонентом обліку грантової діяльності є належне документування операцій, пов'язаних з отриманням та використанням грантових коштів. На практиці процес обліку розпочинається з укладення грантової угоди між ЗВО та організацією-донором, в якій визначаються обсяг проєкту, сума фінансування, термін реалізації та умови фінансової звітності. Ця угода є основною правовою та обліковою підставою для відображення операцій, пов'язаних із грантом, у системі бухгалтерського обліку. Отримання грантових коштів зазвичай документується банківськими виписками та SWIFT, які підтверджують надходження цільового фінансування. Подальші операції, пов'язані з використанням грантових ресурсів, повинні бути підтверджені комплексом первинних документів, зокрема рахунками-фактурами, договорами з постачальниками, актами виконаних робіт, документами про нарахування заробітної плати персоналу проєкту та звітами про придбання обладнання або матеріалів. Систематичне оформлення та перевірка такої документації забезпечує простежуваність фінансових потоків, сприяє процедурам внутрішнього контролю та дає змогу ЗВО підтвердити дотримання як національних регуляторних вимог, так і правил фінансового управління, встановлених грантодавцями.

З методологічного погляду, відображення операцій із грантами в системі бухгалтерського обліку ЗВО ґрунтується на використанні Плану рахунків державного сектору, який забезпечує систематизовану основу для обліку фінансових операцій за класами активів, зобов'язань, власного капіталу, доходів та витрат [16]. Грантове фінансування, як правило, визнається цільовим фінансуванням, яке має обліковуватися окремо від інших джерел доходів закладу. Відповідно, аналітичний облік організовано таким чином, що кожен грантовий проєкт реєструється окремо, що дозволяє бухгалтерам контролювати надходження коштів, розподіл витрат та придбання активів у межах конкретного проєкту. Використання Плану рахунків державного сектору дозволяє класифікувати операції, пов'язані з грантами, відповідно до



встановлених бухгалтерських категорій та забезпечує їх інтеграцію в загальну систему фінансової звітності установи. Типові бухгалтерські операції відображають надходження грантових коштів на рахунки установи, фінансування операційних витрат, пов'язаних із реалізацією грантових проєктів, та придбання необоротних активів, що фінансуються за рахунок грантових ресурсів.

Методологічну логіку обліку таких операцій розкривають узагальнені приклади відповідності рахунків, наведені в таблиці 1, які застосовуються для відображення основних операцій, пов'язаних із грантовою діяльністю у ЗВО, у межах Плану рахунків державного сектору.

Таблиця 1

Типова відповідність рахунків для обліку грантової діяльності у ЗВО
(відповідно до Плану рахунків державного сектору та типової
кореспонденції)

Економічна операція	Дебет	Кредит
Надходження грантових коштів на реєстраційний рахунок	2313 «Реєстраційні рахунки»	2111 «Поточна дебіторська заборгованість за розрахунками за товари, роботи, послуги»
Визнання доходу від використання грантових коштів	2111 «Поточна дебіторська заборгованість за розрахунками за товари, роботи, послуги»	7111 «Доходи від необмінних операцій»
Отримання товарів/послуг у межах гранту (за зобов'язаннями)	8511 «Витрати за необмінними операціями»	6211 «Розрахунки з постачальниками»
Оплата постачальникам	6211 «Розрахунки з постачальниками»	2313 «Реєстраційні рахунки»



Економічна операція	Дебет	Кредит
Нарахування заробітної плати виконавцям проєкту	8511 «Витрати за необмінними операціями»	6511 «Розрахунки із заробітної плати»
Перерахування заробітної плати	6511 «Розрахунки із заробітної плати»	2313 «Рєєстраційні рахунки»
Придбання обладнання (капітальні інвестиції)	1311 «Капітальні інвестиції в основні засоби»	6211 «Розрахунки з постачальниками»
Введення в експлуатацію обладнання	1014 «Машини та обладнання»	1311 «Капітальні інвестиції»
Нарахування амортизації	8114 «Амортизація»	1411 «Знос основних засобів

Джерело: створено авторами за [15–16]

Використання такої відповідності рахунків гарантує, що кожен етап реалізації гранту належним чином відображається в системі бухгалтерського обліку, а також забезпечує можливість контролю за використанням цільових ресурсів протягом усього проєктного циклу. Водночас створення окремих аналітичних рахунків для кожного грантового проєкту дає змогу ЗВО вести детальну структуру фінансової інформації, необхідну для цілей внутрішнього управління та підготовки звітів для донорів. Цей методологічний підхід також сприяє дотриманню вимог аудиторських процедур, оскільки операції, пов'язані з грантами, можна легко ідентифікувати та перевірити в облікових документах.

Ще одним важливим методологічним аспектом є відображення грантової діяльності у фінансовій та бюджетній звітності ЗВО. З огляду на те, що більшість українських ЗВО функціонують у державному секторі, вони зобов'язані складати фінансову звітність відповідно до національних стандартів бухгалтерського обліку в державному секторі, яка містить звіт про фінансовий стан, фінансові результати та рух грошових коштів, а також пояснювальні записки, що містять детальну інформацію про джерела



фінансування та використання коштів. Грантові ресурси зазвичай відображаються у фінансовій звітності як цільове фінансування та визнаються як дохід поступово, пропорційно до витрат, понесених на реалізацію грантового проєкту [17]. Такий підхід забезпечує відповідність доходів і витрат та надає реалістичне уявлення про фінансові результати, пов'язані з грантовою діяльністю.

Поряд із фінансовою звітністю ЗВО також складають бюджетну звітність, яка відображає використання як бюджетних, так і позабюджетних ресурсів. Грантові кошти, отримані від міжнародних організацій або наукових фондів, зазвичай класифікуються як цільові кошти й відображаються окремо в межах бюджетної звітності закладу. Така звітність містить інформацію про надходження коштів, їх розподіл за категоріями витрат та залишок невикористаних ресурсів на кінець звітного періоду [18, с. 19–21]. Інтеграція бухгалтерських даних у системи фінансової та бюджетної звітності дозволяє ЗВО забезпечити прозорість управління грантами, посилити фінансову підзвітність та показати ефективність діяльності, що фінансується за рахунок грантів, урядовим органам, донорам та іншим зацікавленим сторонам.

Важливим складником фінансового управління грантовою діяльністю у ЗВО є правильне застосування податкового режиму, що регулює отримання та використання грантових коштів. У правовому полі України питання оподаткування, пов'язані з грантовим фінансуванням, тісно пов'язані з інституційним статусом ЗВО, багато з яких функціонують як бюджетні організації або некомерційні суб'єкти господарювання, включені до Реєстру некомерційних установ та організацій. Відповідно, податковий режим, що застосовується до грантового фінансування, визначається сукупністю положень Податкового кодексу України, законодавства, що регулює діяльність некомерційних організацій, та конкретних умов, встановлених у грантових угодах, укладених із вітчизняними або міжнародними донорами [13]. Загалом гранти визнаються цільовим фінансуванням,



призначеним для реалізації наукових, освітніх, інноваційних чи соціальних проєктів, і не вважаються комерційним доходом, якщо використовуються виключно для цілей, визначених у грантовій угоді. Такий підхід забезпечує можливість використання грантових коштів для підтримки розвитку ЗВО без створення додаткового податкового навантаження на їхню фінансову діяльність. Водночас система бухгалтерського обліку ЗВО має гарантувати, що використання грантових коштів відповідає статутним цілям закладу та не суперечить вимогам щодо збереження статусу неприбуткової організації.

У системі оподаткування України одним із важливих аспектів фінансових операцій, пов'язаних із грантами, є застосування податку на прибуток підприємств. Заклади вищої освіти, які внесені до Реєстру некомерційних установ та організацій, як правило, звільнені від сплати податку на прибуток підприємств із доходів, отриманих від грантів, за умови, що такі кошти використовуються лише для статутної діяльності та не розподіляються між засновниками, працівниками чи іншими зацікавленими сторонами. Це означає, що грантові кошти, спрямовані на наукову діяльність, освітні програми, модернізацію інфраструктури або ініціативи з академічної мобільності, не підлягають оподаткуванню, якщо вони відповідають умовам, визначеним законодавством [13]. Проте, якщо грантові ресурси використовуються для діяльності, що виходить за межі статутних цілей установи, або якщо вони використовуються для отримання комерційного доходу, не пов'язаного з освітніми чи науковими цілями, установа може втратити свій некомерційний статус або стати об'єктом оподаткування відповідної частини доходу. З огляду на це, система бухгалтерського обліку має забезпечувати чітке аналітичне відокремлення грантових коштів та ретельний аудит за їх використанням, щоб запобігти порушенням податкового законодавства.

Ще одне важливе питання, пов'язане з оподаткуванням, стосується застосування податку на додану вартість до операцій, що фінансуються за



рахунок грантових коштів. Хоча саме отримання грантових коштів, як правило, не розглядається як оподатковуване постачання товарів або послуг і, отже, не обкладається ПДВ, певні операції, що фінансуються в рамках грантових проєктів, можуть спричиняти виникнення зобов'язань щодо сплати ПДВ залежно від характеру операції. Наприклад, закупівля товарів, обладнання або послуг для реалізації проєкту зазвичай передбачає включення ПДВ до ціни придбання, що має бути обліковано відповідно до загальних правил оподаткування ПДВ. Якщо ЗВО зареєстрований як платник ПДВ, він може мати право включити такі суми до податкового кредиту за умови, що придбані товари або послуги використовуються в оподатковуваній діяльності. І навпаки, якщо заклад не зареєстрований як платник ПДВ або якщо придбані активи використовуються виключно в неоподатковуваній діяльності, пов'язаній з освітою чи науковими дослідженнями, сума ПДВ стає частиною витрат за проєктом. Отже, оподаткування ПДВ у рамках проєктів, що фінансуються за рахунок грантів, вимагає уважної координації між керівниками проєктів та бухгалтеріями з метою забезпечення дотримання податкового законодавства та точного відображення операцій, пов'язаних із ПДВ, у бухгалтерському обліку.

Основні особливості оподаткування, пов'язані з грантовою діяльністю у ЗВО, узагальнено в таблиці 2, де викладено основні податкові аспекти, що впливають на операції з грантового фінансування.

Таблиця 2

Основні аспекти оподаткування грантової діяльності у ЗВО в Україні

Податковий аспект	Податкове регулювання операцій із грантами	Облікові наслідки
Податок на прибуток підприємств	Грантові кошти, як правило, не оподатковуються, якщо установа має статус некомерційної організації та використовує кошти на цілі, передбачені законодавством	Необхідно вести аналітичний облік для підтвердження цільового використання коштів



Податковий аспект	Податкове регулювання операцій із грантами	Облікові наслідки
Податок на додану вартість (ПДВ)	Отримання грантових коштів не обкладається ПДВ; ПДВ може виникати при здійсненні закупівельних операцій у рамках грантових проєктів	ПДВ включається до витрат проєкту або визнається як податковий кредит залежно від статусу установи щодо ПДВ
Неприбутковий статус	Зберігається, якщо грантові кошти використовуються виключно для освітньої, наукової або іншої статутної діяльності	Вимагає контролю за розподілом та використанням грантових ресурсів
Цільовий аудит фінансування	Дотримання умов грантових угод та податкового законодавства	Вимагає прозорості документації та механізмів звітності

Джерело: створено авторами за [13, 17, 19, 20, 21]

Наведені в таблиці 2 аспекти оподаткування грантової діяльності узгоджуються з положеннями чинних нормативно-правових актів, які визначають правові засади залучення та використання міжнародної технічної допомоги в Україні. Зокрема, Рамкова угода між Урядом України і Комісією Європейських Співтовариств встановлює загальні принципи надання грантового фінансування, зокрема вимоги до прозорості, цільового використання коштів та звільнення окремих операцій від оподаткування, що безпосередньо впливає на порядок відображення таких операцій у бухгалтерському обліку ЗВО [20]. Водночас Порядок ведення Реєстру проєктів (програм) міжнародної технічної допомоги регламентує процедури реєстрації грантових проєктів, що є передумовою застосування податкових пільг, зокрема щодо ПДВ, а також забезпечує контроль за відповідністю використання коштів умовам донорів і вимогам національного законодавства [21].



Крім розв'язання питань дотримання податкового законодавства, сучасні практики фінансового управління у ЗВО дедалі частіше наголошують на необхідності вдосконалення організаційних та бухгалтерських механізмів управління грантовими ресурсами. Одним з основних напрямів удосконалення є розроблення інтегрованих систем фінансового управління, які дозволяють закладам відстежувати доходи та витрати, пов'язані з грантами, у режимі реального часу, забезпечувати достовірність бухгалтерських даних та спрощувати підготовку як фінансової звітності, так і звітів для конкретних донорів. Упровадження цифрових бухгалтерських платформ та автоматизованих інструментів управління проєктами може значно підвищити прозорість операцій із грантами та зменшити ризик бухгалтерських помилок або невідповідностей між фінансовою та проєктною документацією.

Ще одним важливим напрямом є вдосконалення процедур внутрішнього контролю, пов'язаних із діяльністю з управління грантами [22, с. 59]. З огляду на складність фінансових потоків, пов'язаних із міжнародними дослідницькими проєктами та ініціативами, що фінансуються донорами, ЗВО повинні встановити чіткі внутрішні правила, що регулюють розподіл обов'язків між координаторами проєктів, бухгалтеріями та адміністративними підрозділами. Такі правила мають визначати процедури затвердження витрат, перевірки підтверджувальних документів, контролю за дотриманням умов надання грантів та складання фінансових звітів. Створення механізмів внутрішнього аудиту або спеціалізованих підрозділів фінансового моніторингу може ще більше підвищити підзвітність управління грантами й забезпечити ефективне використання грантових ресурсів відповідно до законодавчих і договірних вимог.

Вдосконалення облікових практик управління грантами вимагає розробки методологічних рекомендацій, які стандартизують процедури обліку грантових операцій, розподілу витрат за проєктами та відображення грантової діяльності у фінансовій звітності. Впровадження єдиних облікових політик



для грантових операцій, зокрема стандартизованих аналітичних рахунків та шаблонів звітності, може сприяти порівнянності фінансової інформації між проєктами та спростити підготовку консолідованих звітів, необхідних керівництву закладів та зовнішнім учасникам. У контексті зростання важливості міжнародних грантових програм та фінансування наукових досліджень модернізація практик бухгалтерського обліку та оподаткування є важливим чинником для підвищення інституційної спроможності ЗВО в Україні. Завдяки посиленню інтеграції між процедурами бухгалтерського обліку, механізмами дотримання податкового законодавства та процесами управління проєктами ЗВО можуть забезпечити більш ефективне використання грантових ресурсів, дотримання вимог національного законодавства та розширити свою участь у світових наукових та освітніх ініціативах.

Висновки. У процесі дослідження встановлено, що грантове фінансування є важливим джерелом розвитку ЗВО, яке дає змогу диверсифікувати фінансові ресурси, підтримувати науково-освітні проєкти та посилювати міжнародну співпрацю. При цьому його цільовий характер та обмежені строки реалізації зумовлюють підвищені вимоги до організації обліку, звітності та контролю.

З'ясовано, що облік грантової діяльності у ЗВО здійснюється в умовах складного нормативного регулювання, яке охоплює національні стандарти бухгалтерського обліку в державному секторі, положення бюджетного та податкового законодавства, а також вимоги грантодавців. Це потребує узгодженого підходу до відображення відповідних операцій у системі бухгалтерського обліку.

Доведено, що важливим є організація окремого аналітичного обліку грантових проєктів із використанням Плану рахунків державного сектору та належного документального забезпечення всіх етапів руху коштів. Такий підхід забезпечує прозорість фінансових потоків і спрощує внутрішній аудит.



Встановлено, що відображення грантових коштів у фінансовій та бюджетній звітності, а також дотримання вимог податкового законодавства потребує чіткого розмежування операцій і постійного контролю за цільовим використанням ресурсів, зокрема для збереження неприбуткового статусу закладу.

Узагальнено, що підвищення ефективності управління грантовими ресурсами можливе завдяки вдосконаленню внутрішнього контролю, впровадження більш інтегрованих підходів до обліку та стандартизації методичних процедур, що загалом сприятиме більш прозорому та результативному використанню грантових коштів у ЗВО.

Перспективи подальших наукових досліджень полягають у поглибленні методики автоматизації обліку за аналітичними рахунками кожного з грантових проєктів та вдосконаленні інтеграції облікових і управлінських інформаційних систем у ЗВО.

Список використаних джерел

1. Семанюк В. З., Сидорович О. Ю. Управління науковими проєктами як інструмент формування інноваційних дослідницьких екосистем університетів. *Український журнал прикладної економіки та техніки*. 2025. № 10 (4). С. 385–391. DOI: <https://doi.org/10.36887/2415-8453-2025-4-78>

2. Скоробагатська О. І., Сидорук Л. М., Різак Г. В. Адаптація моделей управління в закладах вищої освіти до викликів штучного інтелекту та автоматизації оцінювання. *Академічні візії*. 2025. № 50. DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.17851974>

3. Вдовенко Н., Маргасова В. Інформаційно-аналітична система підтримки освітньої діяльності закладів вищої освіти. *Вісник Хмельницького національного університету. Серія: Економічні науки*. 2025. № 342 (3). С. 279–285. DOI: [https://doi.org/10.31891/2307-5740-2025-342-3\(1\)-39](https://doi.org/10.31891/2307-5740-2025-342-3(1)-39)



4. Шестаковська Т., Яровой Т., Гавриличко Ю. Методологія управління проектами грантової діяльності для інклюзивного розвитку: інноваційні технології та виклики національної безпеки. *Вісник Хмельницького національного університету. Серія: Економічні науки*. 2024. № 336 (6). С. 706–712. DOI: <https://doi.org/10.31891/2307-5740-2024-336-106>
5. Мельниченко С. Г., Богадьорова Л. М. Проблеми та перспективи розвитку об'єктів інтелектуальної власності та їх комерціалізації в Україні. *International Journal of Knowledge Transfer Management Studies: International Scientific E-Journal*. 2022. № 2. URL: https://iidskt.org.ua/wp-content/uploads/2022_2_1.pdf (дата звернення: 10.02.2026).
6. Шкроміда В., Василюк М., Гнатюк Т., Івасюк Н., Кузьмін Т. Облік та аудит грантової діяльності у закладах вищої освіти: бібліометричний аналіз. *Економіка і регіон*. 2025. № 2 (97). С. 184–190. DOI: [https://doi.org/10.26906/EiR.2025.2\(97\).3804](https://doi.org/10.26906/EiR.2025.2(97).3804)
7. Литвин Л., Григорук А., Шуман В. Фандрейзинг та участь у грантових програмах як складові фінансової стійкості ЗВО. *Економіка та суспільство*. 2025. № 79. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2025-79-34>
8. Хмелюк А. В., Рязанцев І. О. Обліково-аналітичне забезпечення фінансової стійкості ЗВО: роль внутрішнього контролю та доброчесності в управлінні ресурсами. *Економічний вісник Дніпровського державного технічного університету*. 2025. № 2 (11). С. 172–180. DOI: [https://doi.org/10.31319/2709-2879.2025iss2\(11\).347859pp172-180](https://doi.org/10.31319/2709-2879.2025iss2(11).347859pp172-180)
9. Золотаревський А. В. Роль, місце та ключові аспекти грантів у фінансовій системі ЗВО. *Формування ринкових відносин в Україні*. 2024. № 6 (277). С. 72–77. DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.13764705>
10. Житар М. Фінансове забезпечення вищої освіти в Україні: проблеми ефективності та перспективи модернізації. *Європейський науковий журнал Економічних та Фінансових інновацій*. 2025. № 4 (18). С. 143–153. DOI: <https://doi.org/10.32750/2025-0412>



11. Бюджетний кодекс України : Закон України від 08.07.2010 р. № 2456-VI: із змінами та допов. станом на 2026 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2456-17#Text> (дата звернення: 10.02.2026).
12. Про вищу освіту : Закон України від 01.07.2014 № 1556-VII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18#Text> (дата звернення: 10.02.2026).
13. Податковий кодекс України : Закон України від 02 груд. 2010 р. № 2755-VI: станом на 1 січ. 2026 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17#Text> (дата звернення: 10.02.2026).
14. Vale J., Amaral J., Abrantes L., Leal C., Silva R. Management accounting and control in higher education institutions: A systematic literature review. *Administrative Sciences*. 2022. Vol. 12 №1. DOI: <https://doi.org/10.3390/admsci12010014>
15. Kotzee N., du Toit E. Improving Post-Award Grant Management Efficiency through Process Mapping and Activity-Based Costing. *Journal of Research Administration*. 2025. Vol. 56. № 2. P. 127–159. DOI: <https://files.eric.ed.gov/fulltext/EJ1491793.pdf> (date of access: 10.02.2026).
16. Про затвердження Плану рахунків бухгалтерського обліку в державному секторі: Наказ Міністерства фінансів України від 31.12.2013 № 1203. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0161-14#Text> (дата звернення: 10.02.2026)
17. Ghigiu M. A. Budgets and Performance Metrics in Modern Organizations. Preliminary Insights into the Budgeting Process of Higher Education Institutions. *Annals of the University Dunarea de Jos of Galati: Fascicle: I, Economics & Applied Informatics*. 2024. Vol. 30 № 1. DOI: <https://doi.org/10.35219/eai15840409388>
18. Сваволя Є. Облік та аналіз основних показників фінансової діяльності ЗВО на прикладі ЛНУ імені Івана Франка: оцінка доходів, видатків та фінансової стійкості. *Universum*. 2024. № 13. С. 18–25. URL:



<https://archive.liga.science/index.php/universum/article/view/1254/1267> (дата звернення: 10.02.2026)

19. Шемякіна Н. В., Дніпровська Т. В., Різак Г. В. Формування компетентностей глобальної мобільності шляхом використання віртуальних академічних обмінів та транснаціональних альянсів. *Педагогічна Академія: наукові записки*. 2026. № 26. DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.18300954>

20. Рамкова угода між Урядом України і Комісією Європейських Співтовариств. Ратифіковано із заявою Законом № 360-VI (360-17) від 03.09.2008. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_763#Text (дата звернення: 17.02.2026).

21. Про затвердження Порядку ведення Реєстру проектів (програм) міжнародної технічної допомоги: Постанова Кабінету Міністрів України від 11 жовтня 2024 р. № 1163. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1163-2024-%D0%BF#Text> (дата звернення: 17.02.2026).

22. Баланюк І., Кузьмін Т., Шкроміда В., Гнатюк Т., Рига Б. Методологія аутсорсингу з обліку і внутрішнього аудиту у системі управління витратами та грантовою діяльністю закладів. *Сталий розвиток економіки*. 2025. № 2 (53). С. 56–61. DOI: <https://doi.org/10.32782/2308-1988/2025-53-8>